

АКАДЕМІК НАН УКРАЇНИ ВАДИМ ІВАНОВИЧ ЛЯЛЬКО

(До 80-річчя від дня народження)

Відомому вченому в галузі аерокосмічних досліджень Землі, геології, гідрогеології, геоecології, геотермії, директору Наукового центру аерокосмічних досліджень Землі Інституту геологічних наук Національної академії наук України, лауреату Державних премій України в галузі науки і техніки (1989, 2004) та Премії ім. В.І. Вернадського НАН України (1986), заслуженому діячеві науки і техніки України (1997), доктору геолого-мінералогічних наук (1972), професору (1986), академіку НАН України (2010), члену-кореспонденту Міжнародної академії астронавтики Вадиму Івановичу Ляльку 1 вересня 2011 р. виповнилося 80 років.

В. І. Лялько народився у м. Переяслав-Хмельницькому Київської області в родині службовців. Після закінчення з відзнакою у 1955 р. геологічного факультету Київського державного університету ім. Т. Г. Шевченка він вже 55 років працює у Національній академії наук України: до 1992 р. у Інституті геологічних наук (ІГН) АН УРСР, де пройшов шлях від інженера відділу гідрогеології до завідувача відділу тепломасопереносу в земній корі. В 1974–1978 рр. – заступник академіка-секретаря, в. о. академіка-секретаря Відділення наук про Землю АН УРСР. Член Бюро Відділення наук про Землю НАН України.

У 1964 р. ювіляр захистив кандидатську дисертацію на тему "Формирование, оценка и прогноз изменения ресурсов подземных вод в условиях засушливой зоны Украины", де вперше застосував новий фізико-математичний напрям – тепловологоперенос у капілярно-пористих середовищах, у 1972 р. – докторську дисертацію на тему "Исследование особенностей тепло- и массопереноса в подземных водах юго-запада Русской платформы и сопредельных регионов". Вчене звання професора присуджено у 1986 р. У 1992 р. він обраний членом-кореспондентом АН України, а у 2010 р. – академіком НАН України.

Своїми багаторічними дослідженнями вчений зробив суттєвий внесок у розвиток світової геологічної науки. Діапазон його наукових інтересів надзвичайно широкий – аерокосмічні дослідження Землі, геологія, гідрогеологія, геоecологія, геотермія.

Фундаментальні дослідження, здійснені В.І. Ляльком особисто та під його керівництвом, дозволили обґрунтувати новий напрям у науках про Землю – енергомасообмін у геосистемах, який розвивається в рамках оригінальної наукової школи, що досліджує процеси енергомасообміну в геосистемах та їх вплив на фізико-хімічні і біологічні механізми, які відповідають за формування спектрального відгуку природних об'єктів та є дуже чутливими до дії різних природних та антропогенних факторів. На базі спектральних моделей розробляються нові методи і технології тематичного оброблення даних дистанційного зондування Землі.

Науковцем успішно вирішено ряд фундаментальних питань, пов'язаних з теоретико-методичним обґрунтуванням і практичним випробуванням у виробничих умовах нових методів в аерокосмічному землезнавстві (радарна інтерферометрія, гіперспектрометрія та ін.). Це сприяло розв'язанню актуальних природоресурсних і природоохоронних задач (аерокосмічних пошуків нафтогазових покладів, контроль і прогнозування врожайності сільськогосподарських культур, пожежонебезпечності лісів, підтоплення територій, паводків, екологічного стану територій і акваторій, оцінки опускань земної поверхні в районах закриття вугільних шахт та ін.).

В особі Вадима Івановича органічно поєднані кращі якості вченого та організатора науки, який ефективно впроваджує свої розробки у виробництво. Ним опубліковано близько 500 праць, серед

яких 25 монографій, а також підготовлено багато кандидатів та докторів наук.

В. І. Лялько веде велику організаційну та педагогічну роботу. Він – голова Наукової ради НАН України з вивчення природних ресурсів дистанційними методами та Секції по дистанційному зондуванню Землі Ради з космічних досліджень НАН України, голова спеціалізованої вченої ради при ЦАКДЗ ІГН НАН України по захисту докторських та кандидатських дисертацій зі спеціальності "Аерокосмічні дистанційні дослідження", член Наук. рад НАН України та РАН з проблем біосфери, космічних та системних досліджень, заступник редактора "Геологічного журналу" та журналу "Геоінформатика", член редколегії журналу "Космічна наука і технологія", науковий керівник проекту дослідження природних ресурсів аерокосмічними засобами в межах Національної космічної програми України. Вчений є координатором ВНЗ НАН України у проекті від України ("GMES-GEOSS-Україна") до Міжнародної програми "Глобальна система систем обстеження Землі" (GEOSS) та Європейської програми "Глобальний моніторинг для навколишнього середовища та безпеки" (GMES), в якому задіяні установи Відділення наук про Землю НАН України у співдружності з іншими відділеннями НАН України та з установами НАКАУ і зарубіжними співвиконавцями. В.І. Лялько бере активну участь в міжнародній науковій діяльності, про що свідчать його неодноразові виступи на міжнародних наукових форумах, публікації в зарубіжних наукових виданнях та виграні гранти Міжнародного наукового фонду та космічних агентств Німеччини, Франції, Європи та ін.

Деякі публікації ювіляра

1. *Calculation of Heat and Mass Transfer in the Earth's Crust (Algorithms and Programs)*. Publish. US Depart. of Interior and the National Science Found. Washington, D.C. Amering Publ. Co, New York – New Delhi, 1981. – 150 p.

2. *Геологія шельфу України*. Тверді корисні копалини. (Співавтори Шнюков Є.Ф., Іноземцев Ю.І., Подорван В.М. та ін.). – К.: Наук. думка, 1983. – 170 с.

3. *Космическая информация в геологии*. (Соавторы Митник М.М., Вулфсон Л.Д., Трифонов В.Г. и др.). – М.: Наука, 1985. – 560 с.

4. *Тепломассоперенос в литосфере*. – К.: Наук. думка, 1985. – 260 с.

5. *Аерокосмічні методи у геоекології*. (Співавтори Вулфсон Л.Д., Жарий В. Ю. та ін.). – К.: Наук. думка, 1992. – 206 с.

6. *Нові методи в аерокосмічному землезнавстві*. (Співавтори Федоровський О.Д., Перерва В.М., Костюченко Ю.В. та ін.). – К.: ЦАКДЗ-Карбон, 1999. – 263 с.

7. *Термодинамическая модель эволюции астенолитов*. (Соавторы Чекунов А.В., Кутас Р.И.,

Митник М.М.) // *Геофиз. журн.* – 1993. – Т. 13, № 4. – С. 3-12.

8. *Україна з космосу*: (Атлас комп'ютерно дешифрованих космознімків). Додаток до журналу КніТ. (Співавтори Федоровський О. Д., Рябоконенко О. Д., Сахацький О.І. та ін.). – К., 1997 (1-е вид.); 1999 (2-е вид.). – 58 с.

9. *Космос – Україні*: (Атлас комп'ютерно дешифрованих космознімків) / Ред. і співавтори Федоровський О. Д. та ін. – К.: НАНУ-НКАУ, 2001. – 109 с.

10. *Аерокосмічні дослідження Землі: тенденції і перспективи*. (Ред. і співавт. Лялько В.І.) // КніТ. – 2002. – Т. 8, № 2/3. – 206 с.

11. *Інформатизація аерокосмічного землезнавства*. (Ред. і співавтор Довгий С.О.). – К.: Наук. думка, 2001. – 606 с.

12. *Водообмен в гидрогеологических структурах Украины*. (Соавторы Шестопалов В.М. и др.). Т. 1–4. – К.: Наук. думка, 1998–2001. – 1461 с.

13. *Словник із дистанційного зондування Землі* / За ред. чл.-кор. НАН України В.І. Лялька та М.О. Попова. – К.: СПМ "АВЕРС", 2004. – 170 с.

14. *Державний стандарт ДСТУ 4220-2003 "Дистанційне зондування Землі з космосу. Терміни та визначення понять"*. – К.: Держспоживстандарт України, 2003. – 18 с.

15. *Багатоспектральні методи дистанційного зондування Землі в задачах природокористування* / Ред. В.І. Лялька та М.О. Попов. – К.: Наук. думка, 2006. – 356 с.

16. *Изменения земных систем в Восточной Европе* / [Отв. ред. В.И. Лялько]. – К.: Формант, 2010. – 582 с.

Діяльність В. І. Лялька відзначена рядом нагород: орденом "За заслуги" III ступеня, почесними відзнаками – "За наукові досягнення" НАН України, "За заслуги в розвідці надр" Геологічної служби України, "Золотим знаком" Спілки геологів України, "Почесний працівник та ветеран космічної галузі України" Національного космічного агентства України.

У рік свого 80-річчя та 55-річчя наукової діяльності ювіляр, як і завжди, багато і плідно працює, перетворюючи у реальні досягнення ті наукові напрацювання, яким він присвятив своє життя. Усім, кому доводилося спілкуватися з вченим, відома його цілеспрямованість, ерудованість, вміння проводити дослідження на сучасному науковому рівні і доводити їх до практичних результатів. Широкий кругозір, почуття гумору, принциповість, реальна допомога тим, хто її потребує, – ось риси, які притаманні вченому.

Бажаємо Вадиму Івановичу Ляльку багато років творчих звершень, щастя і здоров'я!

Редколегія "Геологічного журналу"